

IRODALOM—KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK—LAPSZEMLE—HIREK

IRODALOM.

Schneider Fr. — Dormúth A.: Katolikus családi nevelés. (Budapest, Szent István Társ. 1940. 290 old.)

A normatív neveléstudomány mai képviselői mind világosabban ismerik fel azt a tényt, hogy a pedagógiának, mint a tevékeny ráhatás művészetének lényegadó tartalma csakis az etikai és lélektani tényezők bevonásával értelmezhető. A pedagógia tehát a maga értékközvetítő feladatát csak a pszichológia törvényeinek alapvetése nyomán érheti el, tárgyát pedig az axiológia tartományában találhatja meg.

A neveléstudománynak ezt a funkcionális rendeltetését tartja fejezeteiben szem előtt Schneider, mikor a katolikus családi nevelés formai tételit a gyermek és ifjúkor lélektanába ágyazza bele s világnézeti állásfoglalásában eleve megjelöli érték szemléleti irányát. A szerző a közösségi életnek egy széles és mélyreható problémakörét kutatja. A modern tudományosság szakszerű útmutatása alapján teszi vizsgálat tárgyává a családi élet sokrétű adottságát. Ismerteti a keresztény erkölcsan és a természetes morál kettős sugártörésében a családi élet eredetét, lényegét és rendeltetését. Tárgyalásának menete mindvégig két szempontot ölel fel: A házasság fiziológiai és pszichológiai követelményeken alapuló, erkölcsi célzatú életközösség. Aki tehát igazi tartalmát értékelni akarja, annak biológiai és etikai vonatkozásait párhuzamosan kell elemezni. Csakis a testi-lelki jelenségeknek ez az egységbenlátása segíti el a bölcselőt vagy a pedagógust a külső megnyilatkozások mögött rejlő örök isteni terv felismeréséhez. A szerző a kérdések időbeli sorrendjét tartva szem előtt az életkörülmények szerves kibontakozását iparkodik lehetőleg követni. Egy elvi fogalomtiszta fejezet (Házasság és család) után kijelöli azokat az értékelméleti vezérelveket (A családi nevelés jelentősége), amelyeket a műben követni fog. Ezután a természetes fejlődés szerves egymásutánjának megfelelően foglalkozik a házastárs megválasztásának kérdésével, híven a könyv erkölcsi álláspontjához. Távol áll a mai szélsőséges feminizmus hangos jelszó-áradatától, viszont következetesen érvényesíti a józan nőemancipáció korszerű követelményeit. Az eszményi házastársi vonásait a modern jellemlelektan és az eugenika tanítása alapján vázolja fel. Ez utóbbi gondolat már átvezet arra a kérdésterületre, amely ma még az ellentétes nézetek vitáitól hangos: családismeret, családja és leszármazás. A vérségi, öröklési kérdéseket nem részletezve utalunk arra a nevelői értékre, amely a gyermek számára a családi tradíció tudatban rejlik. Ezért ajánlja Schneider az ősök táblázatának elkészítését a családi leszármazás szemléltetésére, sőt ezen belül az elődök ké-

peinek, bútorainak vagy egyéb tárgyainak erekiyszerű őrését, amely igen alkalmas a kegyeletes ragaszkodás és a családi öntudat állandó ébrentartására.

A gyermek egész testi, sőt szellemi alakulására nagy hatással van embrió kora is. A szülés előtti nevelőkérdések során mutat rá tehát Schneider arra a tényre, hogy az anya kedélyállapota, magatartása, főleg pedig a mélyebb benyomások a gyermekben sokszor a közvetlen ráhatás eleveenségével jelentkeznek. Az anyai gondosság, óvás és körültekintés tehát már ekkor kell, hogy megkezdődjék. A könyv további fejezetei a fejlődő gyermek otthoni szülői ráhatásaival foglalkoznak. Ez a formáló, nevelői (növelő) tevékenység a szó etimológiai értelmében véve is *kettős* tartalmú: *lélekformálás és testi nevelés*. A kettő találkozik egy közös célban: fejlesztés az erős jellem és erőteljes szervezet tökéletes kialakulása felé.

A mű a szerző problémakörének és világnézeti célzatának megfelelően egyre jobban az etikai feladatok irányába halad. Nem egyoldalú tárgyalásmóddal vagy szempontkorlátozással, hanem azáltal, hogy a testi élet és nevelés kérdéseit is a szellemi-erkölcsi kötelességek értékmérőjéhez szabja. Azért három részletes fejezetben (A kisgyermek nevelése, Játék és munka, A serdülőkor nevelői feladatai) külön is foglalkozik a fiziológiai élet nevelői követelményeivel. A kamaszkor pl. az igazi férfiúváserdülés megindulásának kora. Sokat írtak már arról a testi átalakulásról, a fiziológiai életnek arról a nagy rianásáról, amikor az ifjú szervezet minden feszülésével nekilát a jövőendő férfi kibontakoztatásához. A lélek alagútjai ilyenkor érzékeny gúnyanyaggal telnek meg. Ismeretesek azok a lelki-karakterológiai nehézségek, a vajdó kiütkezések forrongó örvénylései, a problémamánészesnek és főleg az értékelő világszemlélésnek azok a hullámműsúai, amelyek, mint a természet viharai-villámot, jégesőt, szélvész hordhatnak méhükben, de hozhatnak termékenyítő esőt és tiszta, ózondús légáramlást is. Schneider az erkölcsi alapokon építő pedagógusnak felelősségteljes hangján ad iránymutatást a lelki földindulásnak ezekben a vészterhes, de sokatígérő éveiben.

A személyiség spirituális nevelői feladatait finom megkülönböztetéssel, de a szétválasztás célzata nélkül párhuzamosan lelki és szellemi nézőpontból tárgyalja. Vagyis a *vallás-erkölcsi* kérdéseket az *úri ember*, művelt ember és tanult ember fogalmával egészíti ki. A család vallásos atmoszféráját, a hit természetfeletti világa és tudatos átélése biztosítja. Az immanens szellemiség igényeit pedig a gyermeknél a szülő többféleképpen elégítheti ki. Hathatós módja ennek a tapintatos, körültekintéssel irányított *irodalmi izlésápolás*, mely a gyermek értelmi fejlettségének *kötelező* tiszteletbentartásával sokszor egész életre eldöntheti a gyermek irodalmi érdeklődését, megszabhatja szépérzékének egészséges fejlődését és így biztosíthatja a teremtmény és gazdag képzeletvilág öntudatos és szintelt kialakulását. A *zenei nevelésnek* még mindig nem helyesen felismert fontosságára a jellemánlízis tapasztalati tanulságai alapján utal a szerző. A zenei képzés céljának a gyermeknél elsősorban az ő lelkében kellene megadva lennie: ritmuskészesség, esztétikai hajlam, a harmóniaérzék kibontakoztatása, és ezen keresztül

mindennek a követelménynek a lelki alapadottságban való elplántálása, hogy a gyermek a kedélyéletnek ezen legmagasabbrendű megnyilvánulása iránt kellő érzelmi fogékonysággal rendelkezzen. Hozzátehetjük Schneider fejtegetéseéhez, hogy a görög nevelés elmékedői is a zenei nevelést az ókori *paideia* egyik legfontosabb eszközének tartották. A harci dalok, továbbá a vallási szertartásokkal kapcsolatos énekek zenés elsajjítása vezető szerepet játszott a klasszikus görög nevelés elmékedőinek rendszerében.

A vázolt rövid gondolatmenetből is észrevehető, hogy Schneider könyve gyakorlatias szempontokat tűz maga elé, de ezeket a praktikus eszméket az elméleti okfejtés teoretikus megállapításain mélyíti el. Célzata tudományos, anélkül, hogy tudományoskodó lenne. Törekvése a családi nevelés számára elvi iránymutatást adni, hogy miként lehet tervszerű és céltudatos a szülőnek egyéniségformáló tevékenysége és hogyan emelhető ki a gyermek az ösztönösség bioszférájából a tudatossá érlelt személyiségnek logoszférájába. Ezért nem csatlakozik a szerző dogmatikus kizárólagossággal egyik nevelésméleti irányhoz sem. Ő ugyan a voluntarista értékfelfogásnak híve, tehát az akaratnevelésnek kódexét igyekszik megszerkeszteni. Viszont világosan látja, hogy éppen ennek a fegyelmező *akarat*edzésnek legszilárdabb két pillére az *értelmi* belátáson alapuló beleegyezés és az *érzelmi* életnek ráhangolttsága a megvalósítandó értékeszményre. Schneider pedagógiai eljárása tehát a lélek *Egészére* terjeszkedik ki és így rendszere a különböző hivatású lelki képességek harmonikus kölcsönhatására épül.

A fordítás nyelve tiszta és kifejező. Sikerült Dormúthnak megőrizni a szakszerű elvontság és képszerű előajlásmód helyes egyensúlyát. Fordítói munkájának különleges érdeme pedig az, hogy feloldja az idegenből való átültetésnek sokszor velejáró mondatszerkesztési zökkenőit.

Visy József dr.

Schilling Gábor dr.: Afrika gazdasági jelentősége. Budapest, 1941.

Aki érdeklődéssel kíséri a napjainkban folyó háborús küzdelmet, annak részére különösen sok tanulságot jelent Afrika gazdasági életének e rövid, tömör jellemzése, de értékes összefoglalás a szakember számára is. Szerző e munkában Afrika természeti képének megrajzolására alapozza és ezzel, meg helyzetével, a többi világrészhez való viszonyosságával magyarázza a gazdasági formák és a termelés kialakulását, fejlődését, mai állását és a jövő lehetőségeit.

Az Európa részéről történő kihasználás — elsősorban a bennszülöttek gyűjtögetési termékeinek tekintetében — a felfedezésekkel és hódításokkal karöltve haladt. Más kontinensekkel ellentétben, a gyűjtögetés mellett a tervszerű gazdasági munka csak lassan és kezdetlegesen indult meg. Az ültetvényes gazdálkodás, a földművelés módja és az állattenyésztés körülményeinek vizsgálata után a növényi és állati termékekről, a bányászat eredményeiről kapunk szemléletes rajtot. Ezek mellett betekintheünk az afrikai termelés fokozásának lehetőségeibe és azokba az eljárásokba, melyekkel a kontinens népei a termőterületet növelni törekcsenek:

A közlekedési nehézségek elhárításának fokozása bizonyos mértékben hozzájárul egyik nehéz probléma megoldásához, a munkáshiány enyhítésé-